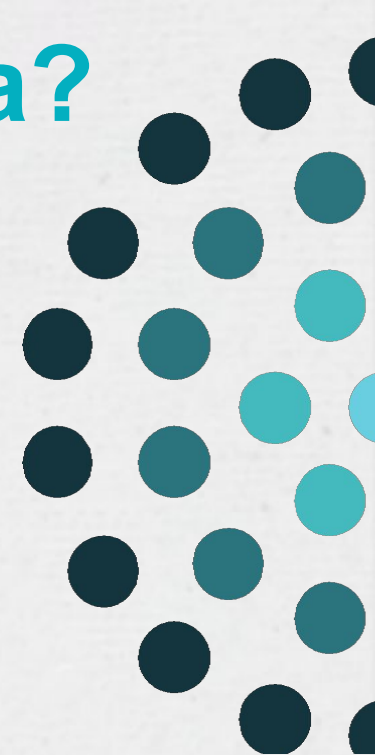

Готови ли сме за гражданска наука?

ЗИМНО УЧИЛИЩЕ 2025
БАНКЯ
04-07 февруари 2025

Теодора Гандова
НПО Линкс

A

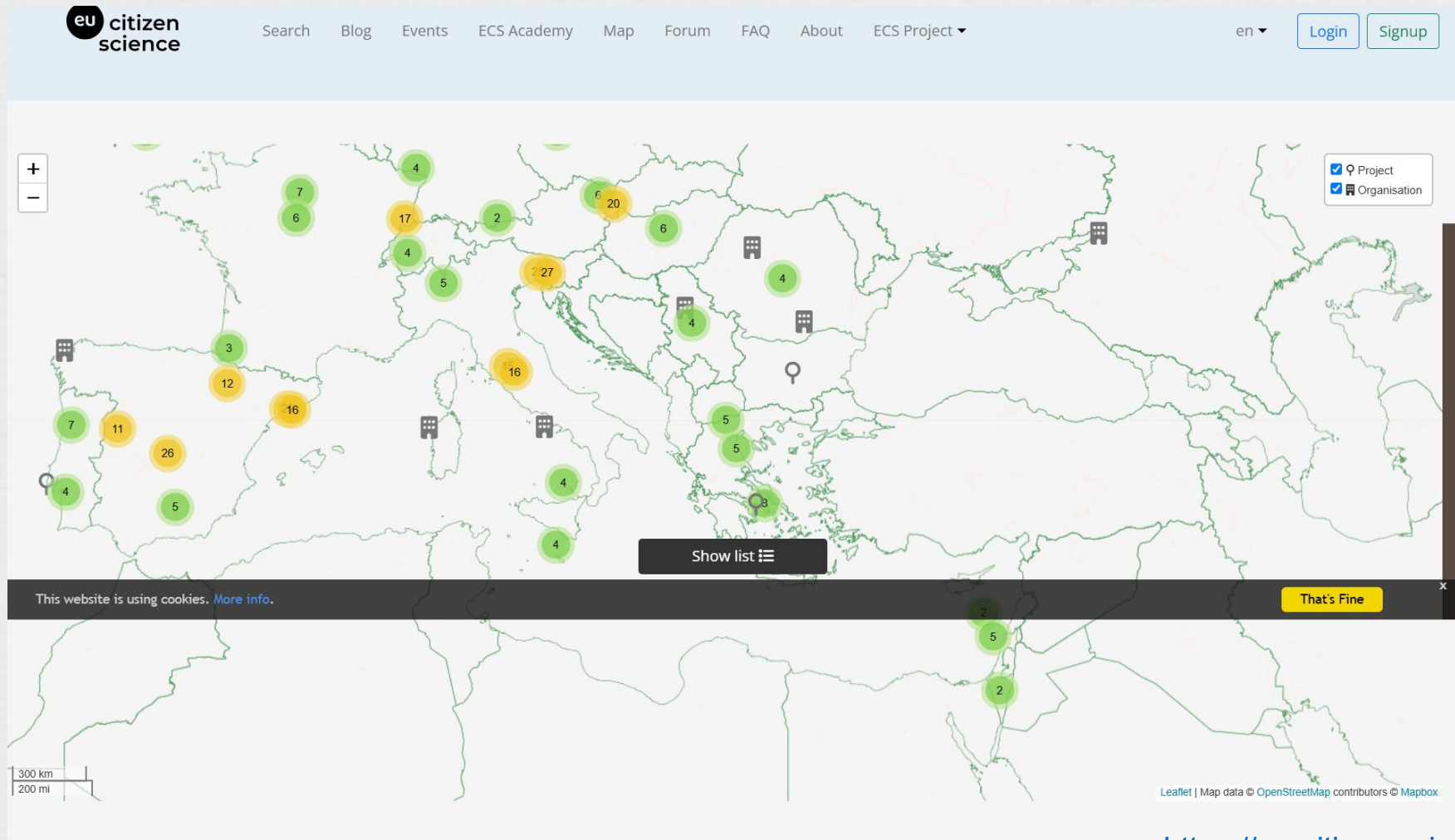
SOFIA UNIVERSITY
ST. KLIMENT OHRIDSKI

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or the REA. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

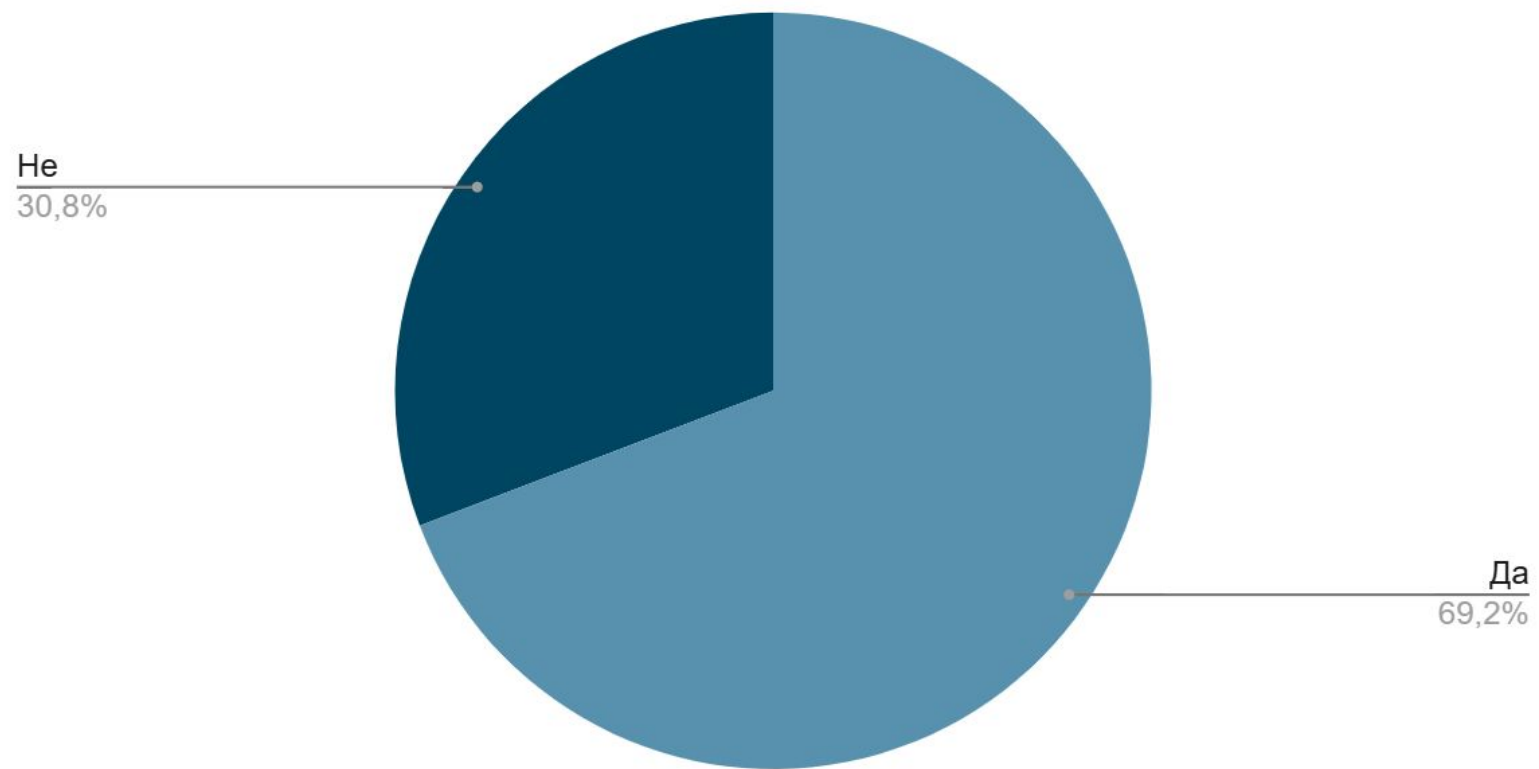
**Funded by
the European Union**

<https://eu-citizen.science/map/>

1. Условия

Знаете ли какво означава определението гражданска наука?

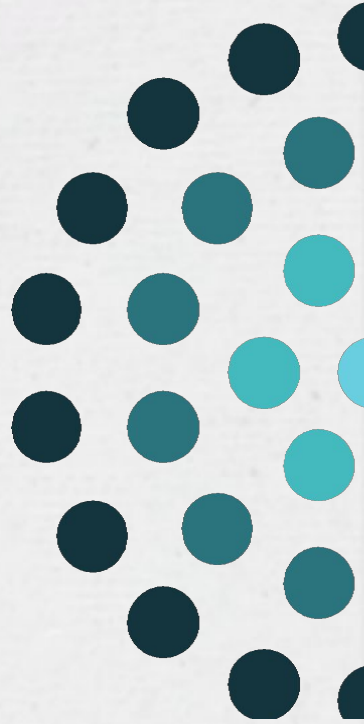
1. Условия

Определение

Гражданската наука е...

Когато професионални изследователи сътрудничат с граждани извън академичната институция като планират или разработват научноизследователски проект.

1. Условия

Въведение:

10 принципа на гражданската наука

1.
Условия

2.
Цел

3.
Стойност

4.
Участие

5.
Комуникац
ия

6.
Контрол

7.
Данни

8.
Оценка

9.
Подкрепа

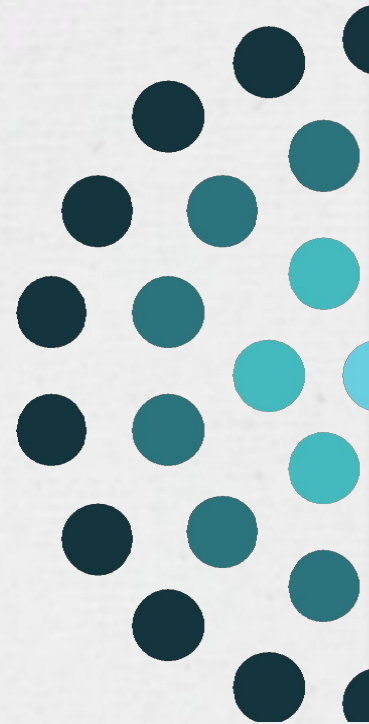
10.
Признание

Вашият проект съществува ли благодарение на инициатива или активно участие на граждани-изследователи?

Да

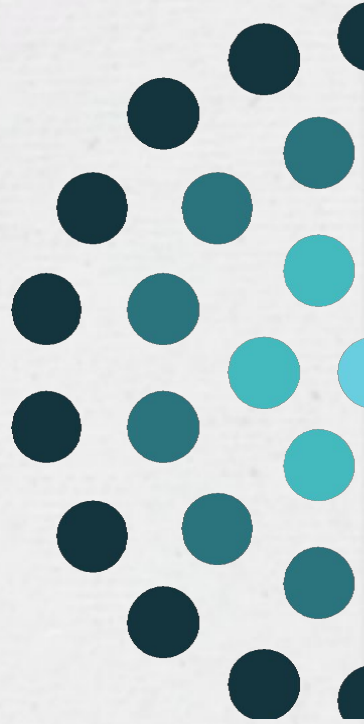
Не

1. Условия

Дискусия

- На какви условия трябва да отговорят гражданите-изследователи, за да могат да се включат в проекта (например, време, мобилност, финансови средства, език, знания, устройства и т.н.?)
- Изключен ли е някой от участие пряко или непряко? Как може да бъде адресиран този проблем?
- Помислете дали си заслужава Вашият проект да бъде изпълнен с елементи, които да включват гражданско участие!

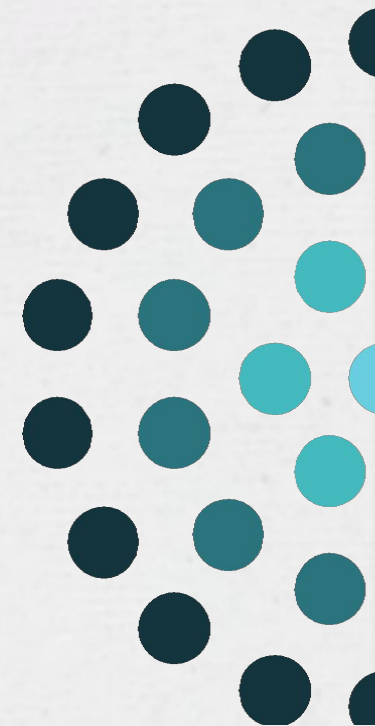

Може ли на изследователския въпрос да се отговори без съдействието на гражданите-изследователи?

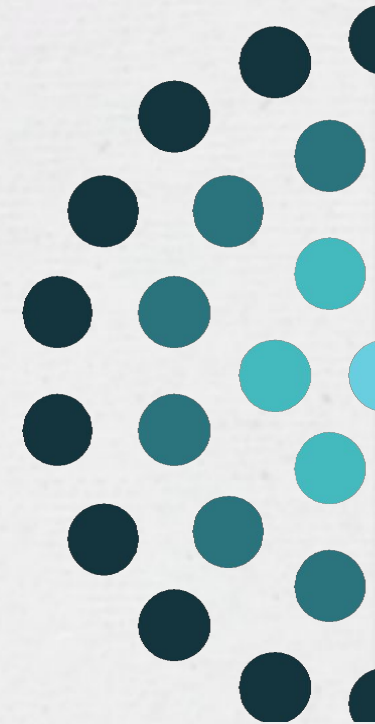
Да

Не

1. Условия

Геномът на България

<https://nucbtr.mu-sofia.bg/news/genomat-na-bulgaria>

1. Условия

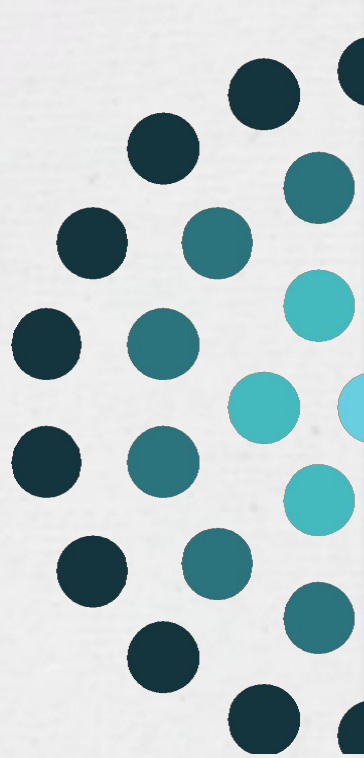
Обобщение 1: Условия

При проектите за гражданска наука, изследователите си сътрудничат с граждани извън академичната система. Гражданите-изследователи могат да бъдат включени в научноизследователски проекти в различна степен.

Ключово условие е те да участват активно в изследователския процес: Гражданската наука е „изследване с...“, а не „изследване относно...“!

Когато планирате гражданско участие, трябва да помислите за условията, при които гражданите ще участват - тяхното време, пари, транспорт, за да можете да преодолеете всички пречки.

Преценете дали сътрудничеството с граждани-изследователи предлага добавена стойност и какъв принос имат те в различните фази на проекта.

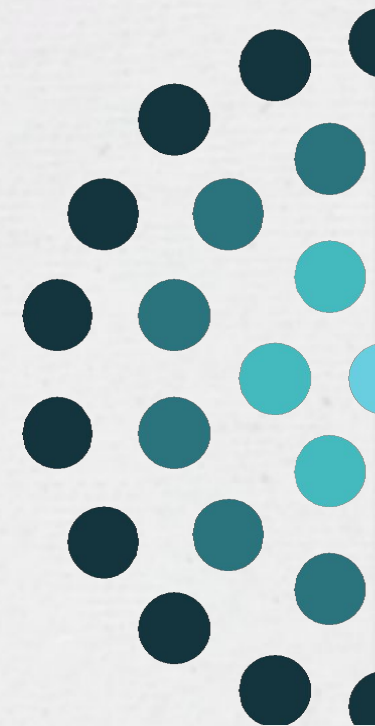

Основната цел на проекта отговаря ли на научноизследователски въпрос?

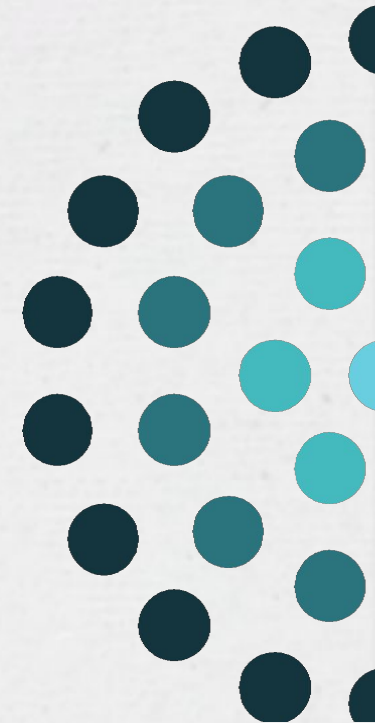
Да

Не

2. Цели

ИНТЕРНЕТ ДЕТЕКТИВИ

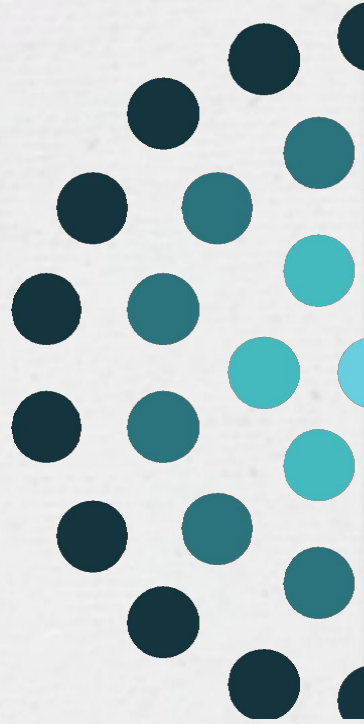
2. Цели

Обобщение 2: Цели

Проектите за гражданска наука се фокусират върху ясен научен въпрос, който се разглежда с помощта на граждани-изследователи.

Проектите за гражданска наука могат да имат и други цели - активистки и политически, но основният фокус е научноизследователският.

Важно е да помислите дали вашият проект е проект за гражданска наука или други цели, за да можете добре да го позиционирате.

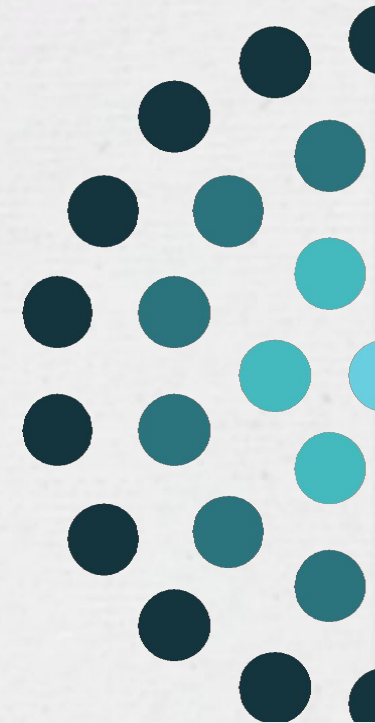

Предлага ли вашият проект добавена стойност
за гражданите-изследователи?

Да

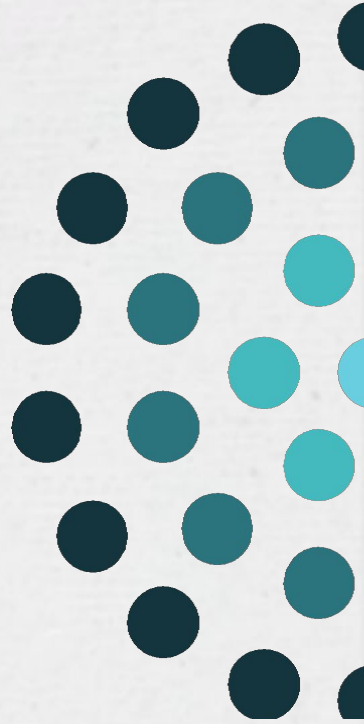
Не

3. Добавена стойност

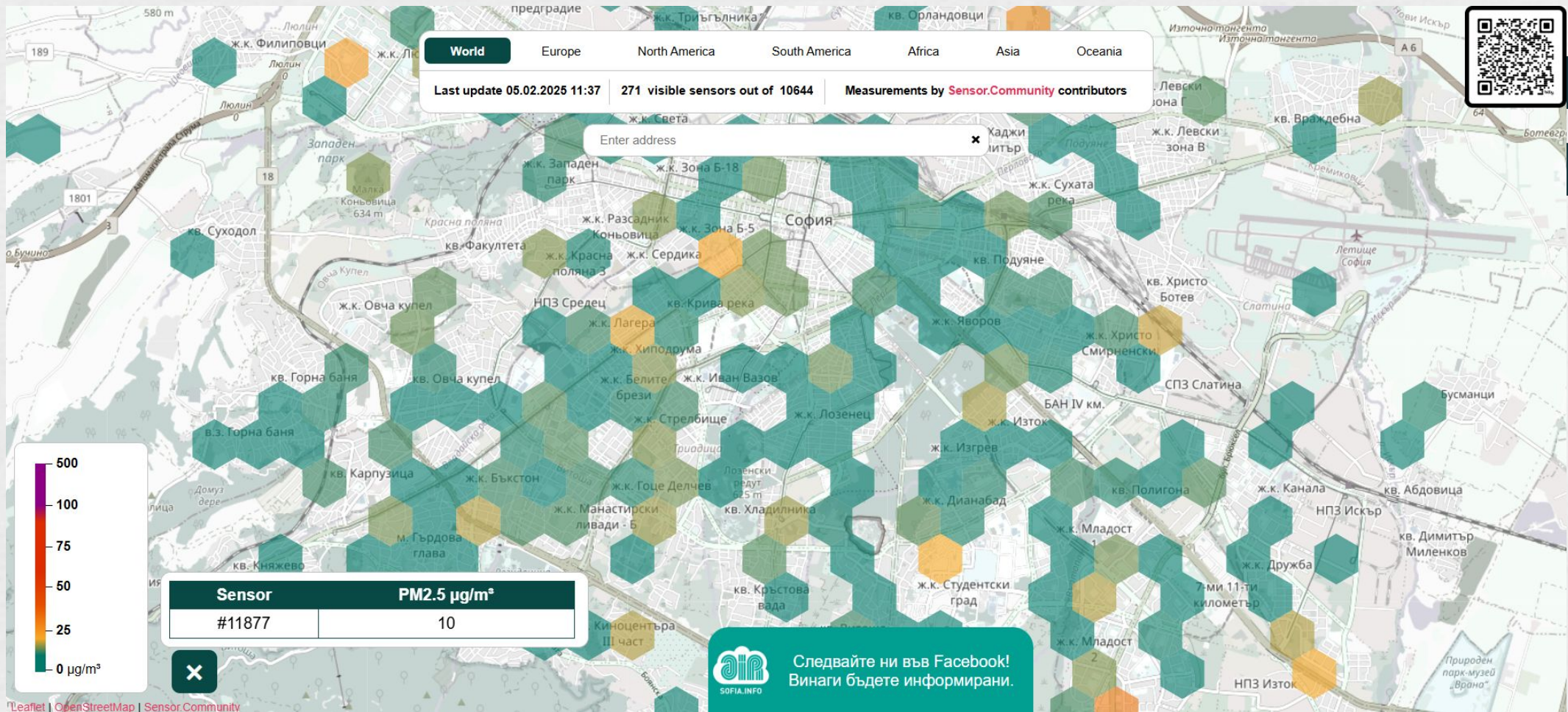

Дискусия

- **Възможно ли е друг тип участие в проекта?**
- **Вашият проект разглежда ли гледни точки от различни научни дисциплини?**

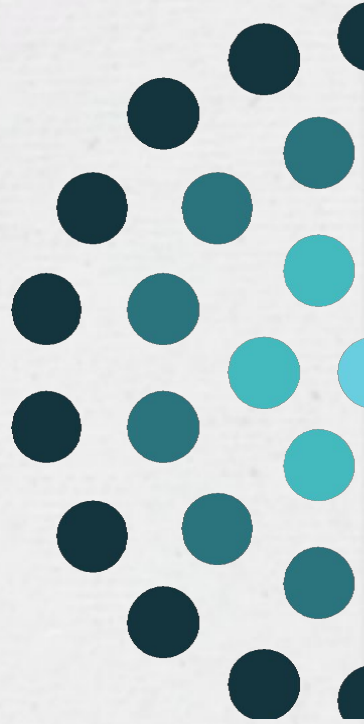
<https://airsofia.info/>

2. Цели

Дискусия

- Ако на изследователския въпрос може да се отговори без включването на гражданите, каква е добавената стойност на проекта?
- Могат ли гражданите да допринесат с нещо друго - методи, визуализации, анализ, друго?
- Ако няма такава добавена стойност, може би други методи са по-подходящи за постигане на целите на изследването?
- Или това е проект, който може да се категоризира като “комуникация на науката” или “разпространение”?
- По какъв начин гражданите изследователи допринасят на научно ниво през целия проект?

3. Добавена стойност

Гражданската наука генерира стойност по различни начини за:

Наука

- Вдъхновение и генериране на изследователски въпроси.
- Създаване на големи, пространствено и времево мащабирани набори от данни.
- Разнообразни възможности за анализ на данни.
- Приемане на резултатите от изследванията.
- Оценка на резултатите от обществото.
- Оценка на практическата значимост и приложимост на научните резултати.

Участници

- Принос към научното познание.
- По-добро образование (включително допълнителна квалификация) и разбиране на науката.
- Приемане и разбиране на даден проблем.
- Въвеждане на иновативни идеи в науката.
- Участие в процесите на вземане на политически решения чрез съществен принос.
- Предоставяне на идеи и предложения за алтернативи.
- Критично поставяне под съмнение на научните резултати.
- Принос за по-добра среда и общество.
- Удоволствие и споделяне.

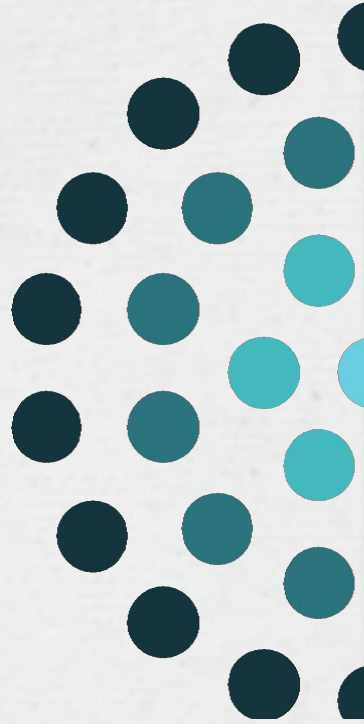
Общество

- Генериране и комуникация на социално значими изследователски въпроси.
- Съвместно създаване на изследвания.
- Поемане на отговорност за участие в изследванията.
- Улесняване на промяната в перспективите сред всички участници.
- Потенциал за обществена трансформация.
- По-добро пренасяне на резултатите от изследванията в практиката чрез ранно включване на социални участници.
- Разкриване на авторитета на научното тълкуване.
- Укрепване на гражданското общество и администрацията.

3. Добавена стойност

Дискусия

- **Защо хората трябва да се включат във вашия проект за гражданска наука?**
- **Какви са ползите, които могат да получат, като участват?**
- **Как можете да разберете директно от участниците какво биха сметнали за полезно и обогатяващо?**
- **Имат ли нужда от предварителни знания или специализирани умения?**
- **Какво трябва да знаят или могат да правят гражданите-изследователи, за да участват в проекта?**
- **Какво ще научат в рамките на проекта? Или е необходима външна подкрепа?**
- **Подчертайте нови знания и умения, които участниците придобиват като част от тяхното участие**

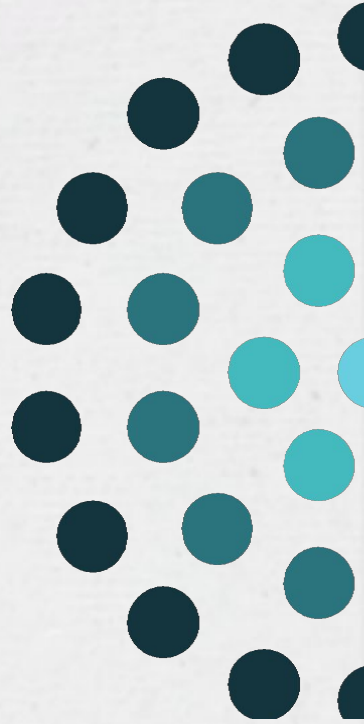
3. Добавена стойност

Предлага ли вашият проект добавена стойност за учените и научната общност?

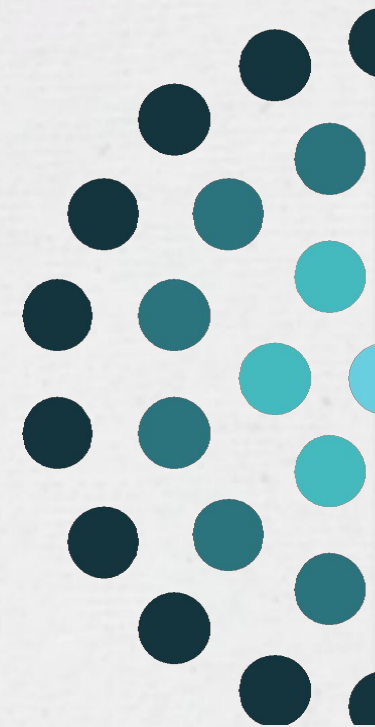
Да

Не

3. Добавена стойност

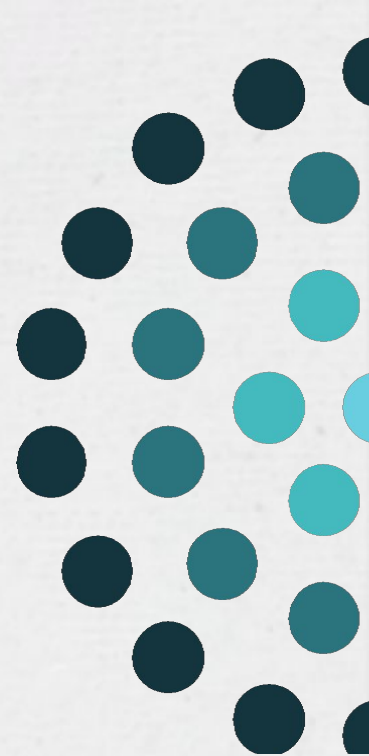

Добавена стойност включва възможности за взаимно обучение между членовете на на проекта (диалог, обществен обмен, организационни умения), изграждане на капацитет, персонално обогатяване, удовлетворение чрез принос към научни доказателства.

3. Добавена стойност

ЗАЕДНО - ЗДРАВО БЕБЕ, ЗДРАВО БЪДЕЩЕ - ПОЛЗИТЕ ОТ ПАТРОНАЖНАТА ГРИЖА ЗА УЯЗВИМИТЕ ДЕЦА В БЪЛГАРИЯ

<https://socialachievement.org/bg/kakvo-pravim/novini/prouchvane-dokazva-polzite-ot-patronajната-usluga-zaedno-zdravo-bebe-zdravo-bydeshte-za-ujazvimite-deca-v-bylgarija/476/>

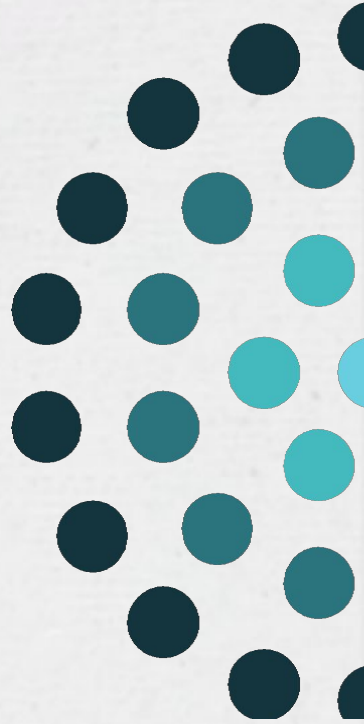
3. Добавена стойност

Пресметнахте ли времето и финансите,
които са необходими,
за да има добавена стойност проекта?

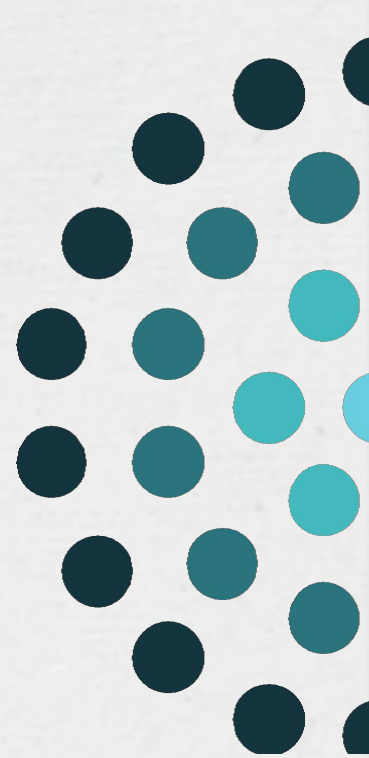
Да

Не

3. Добавена стойност

- **Успехът на проекта зависи от внимателно планиране на ресурсите.**
- **Вътрешната комуникация е много важна, трябва да сте наясно с различните мотивации и нужди на участниците и да предоставят съответните предложения.**

3. Добавена стойност

Обобщение: 3. Допълнителна стойност

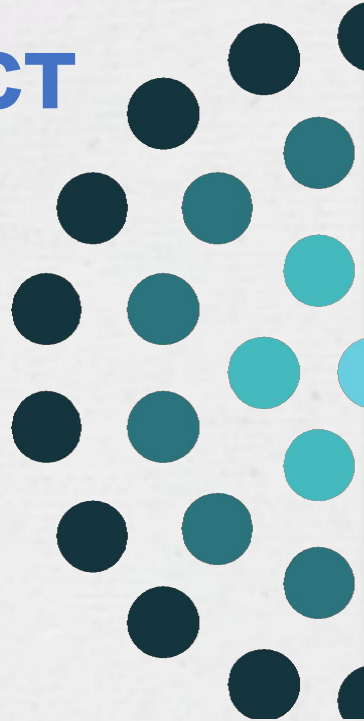
Проектите за гражданска наука осигуряват ясни ползи както за гражданите-изследователи, така и за академичните изследователи.

Гражданите-изследователи дават ценен принос за научните изследвания чрез своя доброволен ангажимент.

Ползите от участието за тях трябва да бъдат ясно комуникирани, като например придобиване на нови умения, възможности за работа в мрежа с хора с подобно мислене или възможност и забавление от научно сътрудничество.

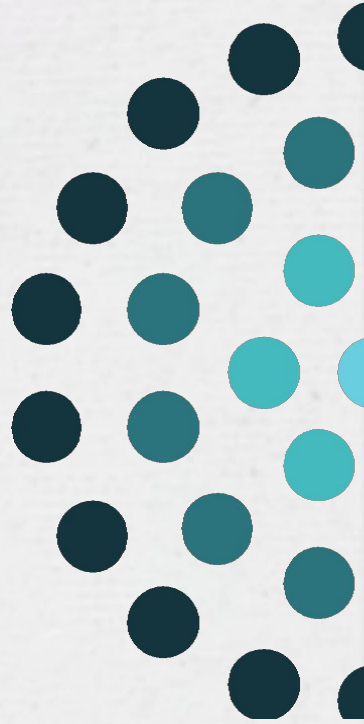
По същия начин трябва да се подчертае научната стойност, създадена чрез участието на граждански учени, като включването на ценни емпирични знания и различни гледни точки или събирането на обширни данни, които иначе биха били трудни или недостъпни за академичните изследователи.

3. Добавена стойност

Участието е...

В проектите за гражданска наука, гражданите-изследователи могат да бъдат включени в различна степен в изследователския процес.

БИОРАЗНООБРАЗИЕ

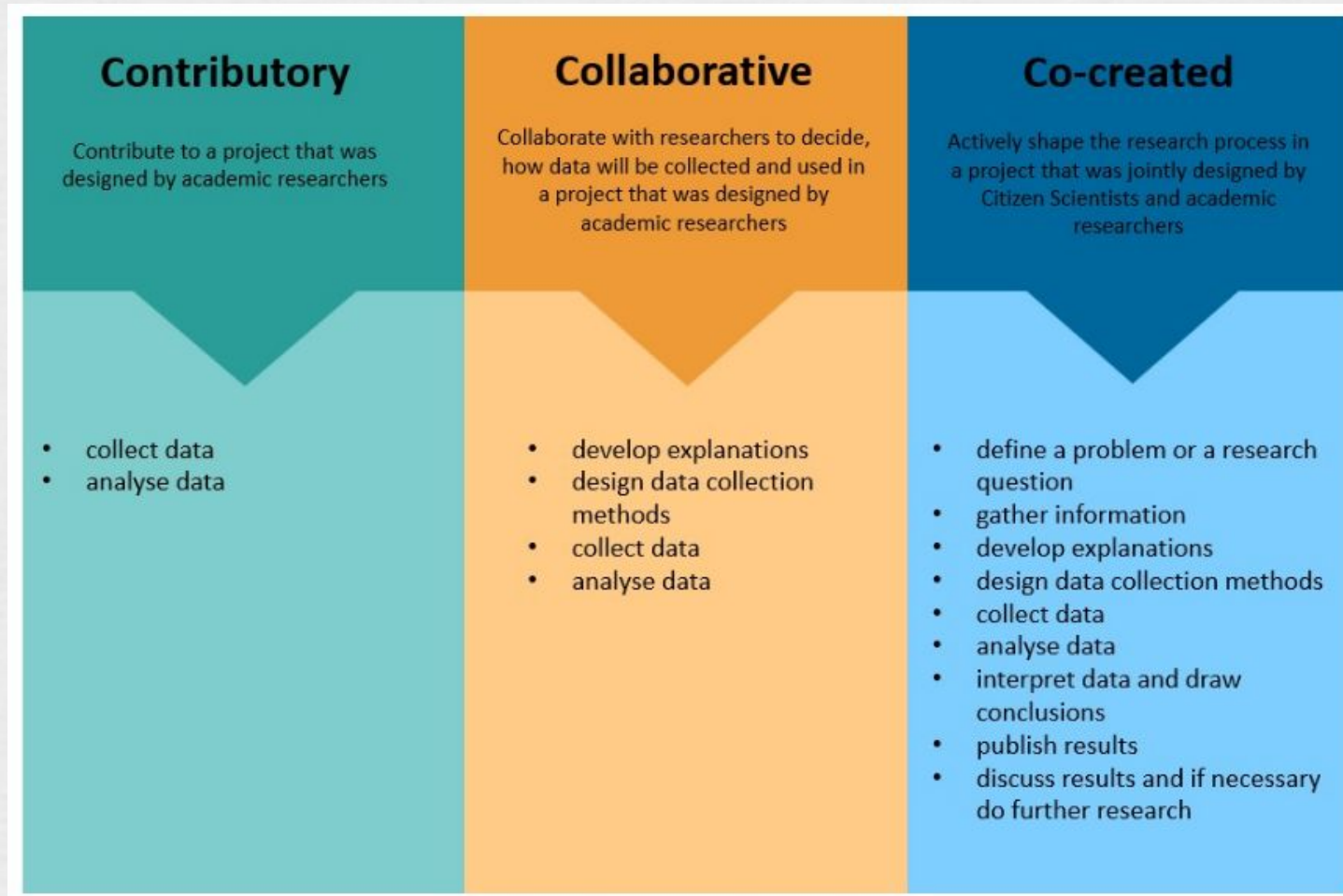

Българска фондация Биоразнообразие

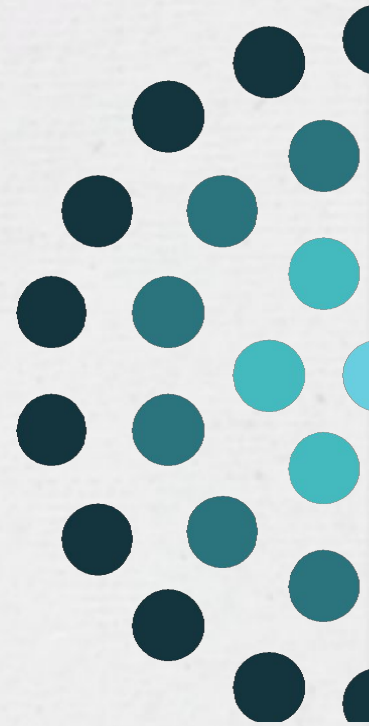
<https://biodiversity.bg/bg/Kakvo-mozhe-da-napravi-vseki-ot-na-s-za-bioraznoobrazieto.p2142>

4. Участие

Видове участие

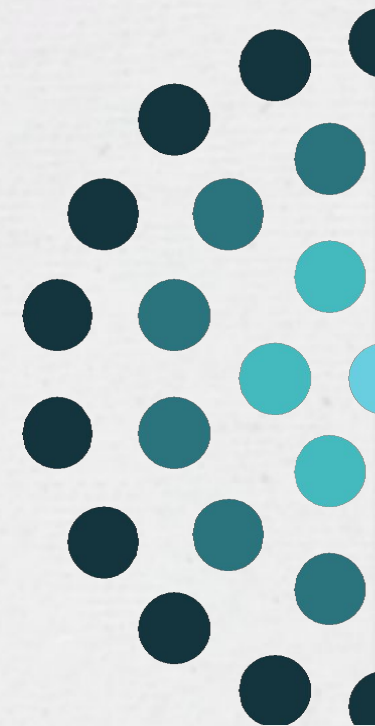
4. Участие

Ясна ли е степента на участие на всички заинтересовани страни в проекта?

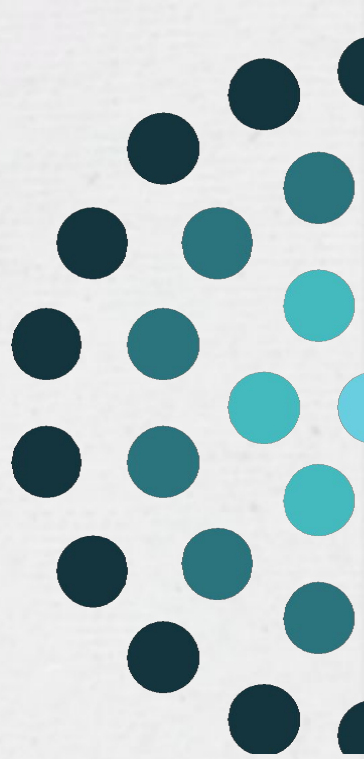
Да

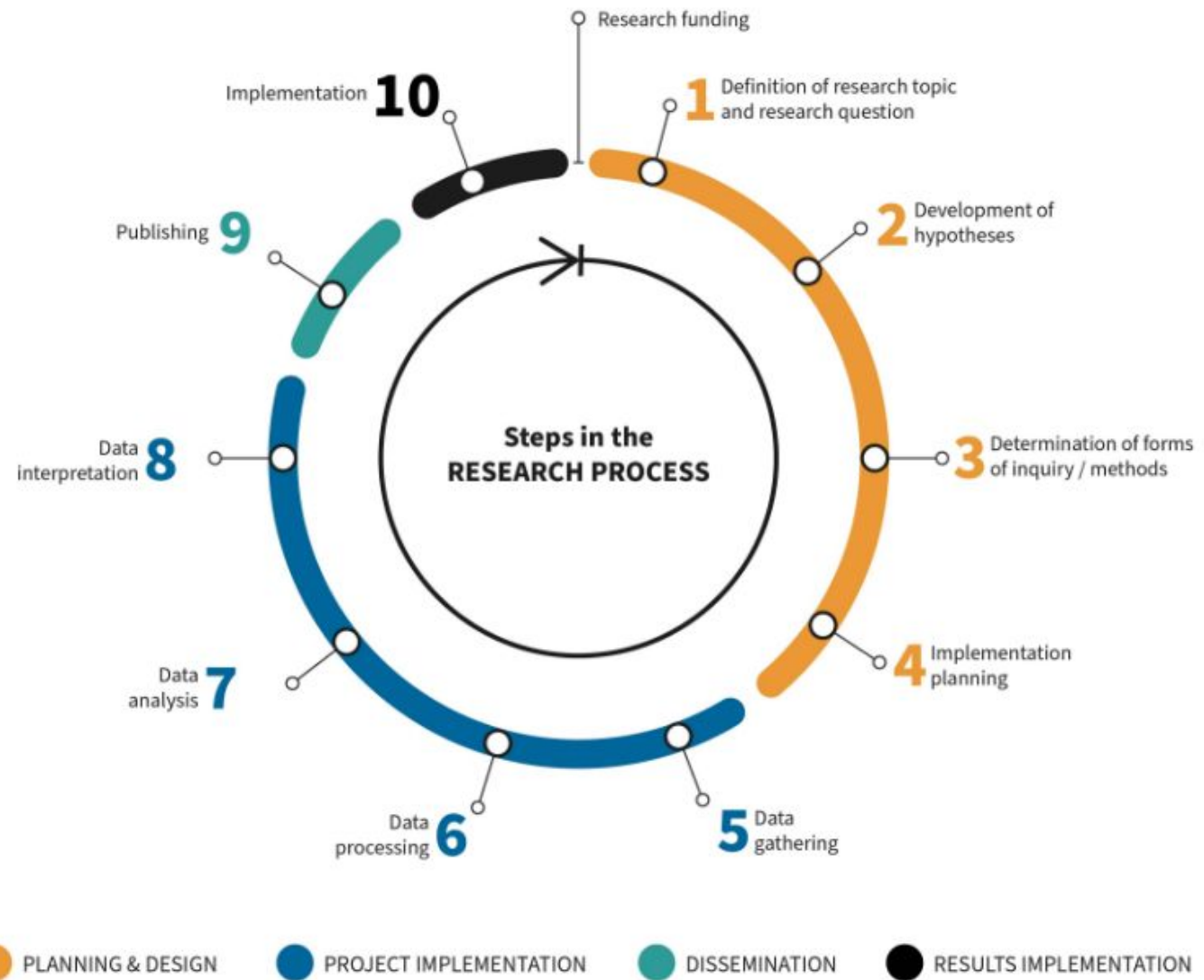
Не

1. Дискусия

- Как обяснихте степента на участие във вашия проект?
- Използвахте ли подходящ и разбираем език за съответните групи?
- Дадоха ли участниците обратна връзка за тяхната роля и задачи?

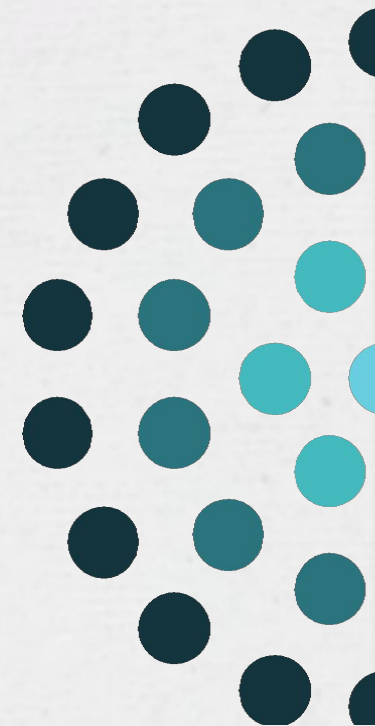
4. Участие

Насърчени ли са гражданите-изследователи
да сътрудничат или да работят
по метода “съвместен дизайн”?

Да

Не

4. Участие

Дискусия

- Какви възможности за обмен и сътрудничество са създадени и те достъпни и разбираеми ли са за всички?
- Как гражданските учени могат да предоставят обратна връзка или да задават въпроси?
- Какви стратегии бихте използвали, за да насърчите гражданите-изследователи за да се включат?
- Как гражданите-изследователи могат да предоставят обратна връзка или да задават въпроси?

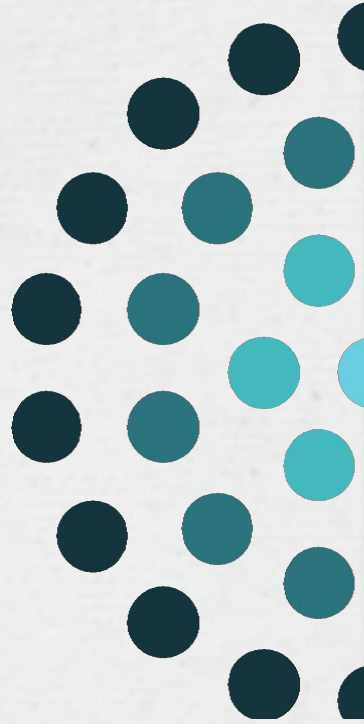
Има ли специфични изисквания, на които гражданите-изследователи трябва да отговарят, за да участват в проекта?

Да

Не

Дискусия

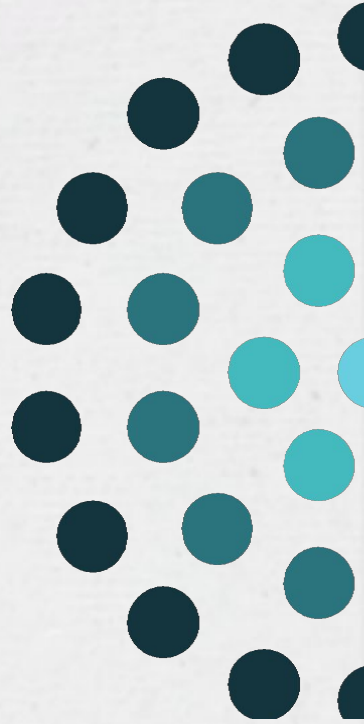
- **Кои са бариерите, които могат да попречат за участие в проекта (напр. мобилност, език, време, финансови ресурси)?**
- **Могат ли тези бариери да бъдат намалени или премахнати?**
- **Ще се съгласи ли целевата група с това?**
- **Има ли косвени изисквания, които все още не сте обмислили и които биха могли да възпрепятстват участието (напр. мобилност, език, време, финансови ресурси)?**

Обобщение 4: Участие

Гражданите-изследователи могат да бъдат включени в различна степен в изследователския процес. От решаващо значение е ясно да съобщите нивото на участие на всички участници, за да сте сигурни, че участниците разбират своята роля и влияние върху проекта. Това трябва да се прави на достъпен и подходящ за аудиторията език.

Освен това е важно да се създадат възможности за сътрудничество и съвместно създаване и да се гарантира, че гражданските учени участват в основните фази на проекта.

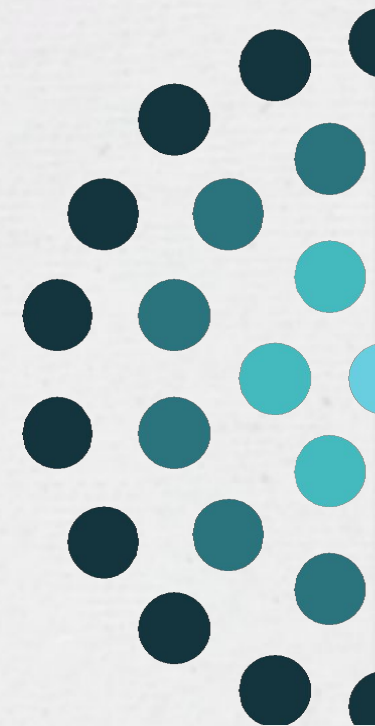

Имате ли комуникационна стратегия?

Да

Не

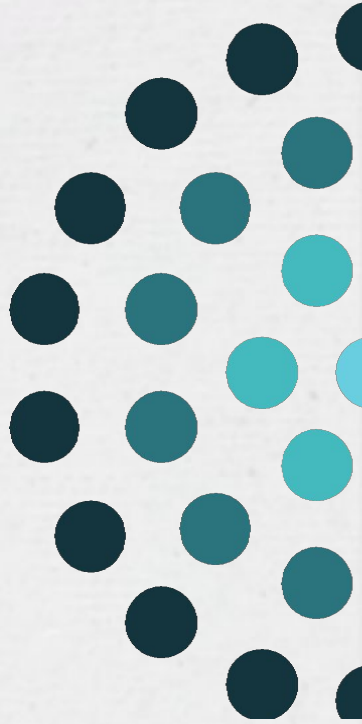
5. Комуникация

Дискусия

- Имате ли необходимите налични ресурси, за да осигурите гладка комуникация?
- Как гражданите-изследователи могат да достигнат до ръководителите на проекта?
- Подходящи ли са избраните комуникационни канали за целевата аудитория?

В проектите за гражданска наука трябва да се обърне специално внимание на аспектите на комуникацията и координацията. Препоръчваме включването на комуникационни дейности в плана на проекта. Това ви позволява да прецените дали са налични необходимите ресурси.

Адресирани ли са ясно и прозрачно очакванията на заинтересованите страни?

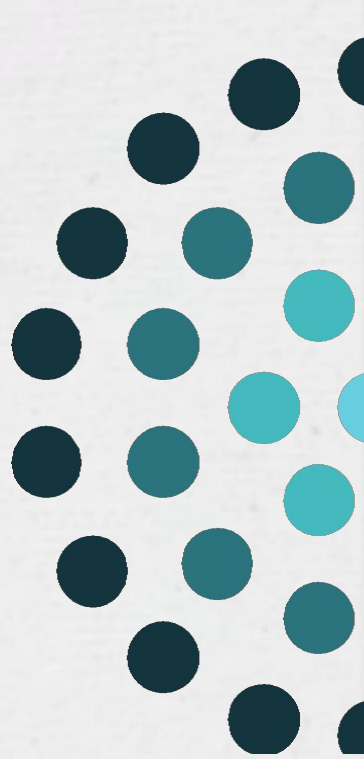
Да

Не

Дискусия

- Как гарантирате, че всички участници имат общо разбиране за проекта?
- Има ли редовна лична комуникация или това е непрактично или ненужно за проекта?
- Има ли начини да се съберат очакванията и мотивацията, дори в по-големи проекти, включващи много граждански учени?

Подхожда ли се към различните целеви групи по начин, който е съобразен с техните специфични нужди и характеристики?

Да

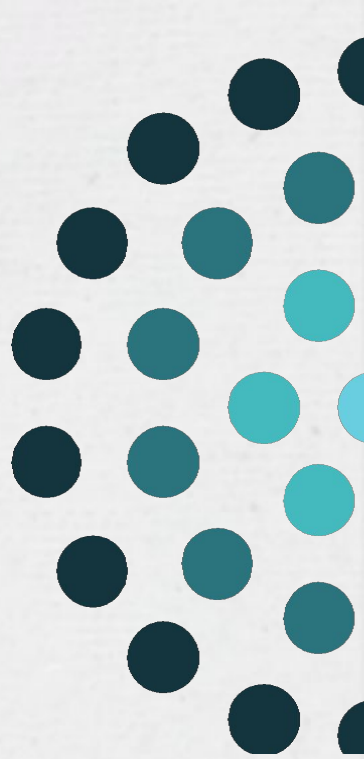
Не

Дискусия

Внимателно изберете вашите комуникационни канали, като имате предвид целевата група.

Структурирайте ясно комуникацията си и отговорете на основни въпроси относно предпоставките, възможностите за обучение, защитата на данните и времето.

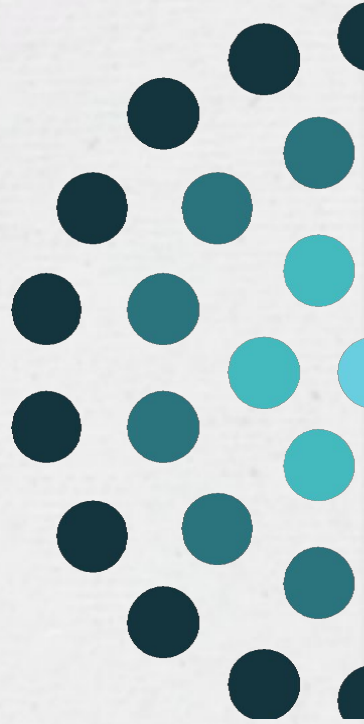
Обяснете добавената стойност на сътрудничеството между професионални изследователи и гражданите-изследователи и очертайте задачите, които те ще поемат в проекта и по кое време.

Обобщение 5: Комуникация

Ясната и специфична за аудиторията комуникация е жизненоважна в проектите за гражданска наука. Трябва да се разработи цялостна комуникационна стратегия, като се вземат предвид различните фази на проекта и се обърне внимание на нуждите на участващите целеви групи. От решаващо значение е да обмислите своята комуникационна стратегия отрано, за да сте сигурни, че са налични необходимите ресурси както за вътрешна, така и за външна комуникация.

Подход, който е адаптиран и внимателен към нуждите на целевите групи, е от съществено значение за осигуряване на ефективна комуникация и ангажиране на всички участници.

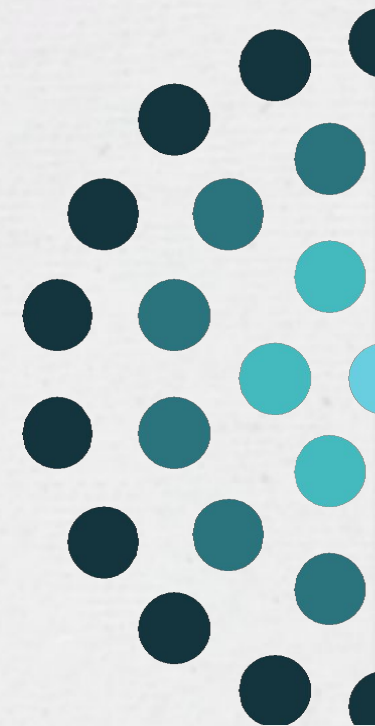

Осведомен ли сте за възможностите и предизвикателствата на гражданската наука като метод?

Да

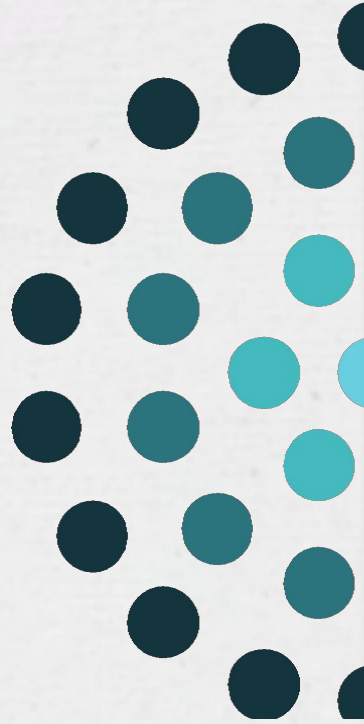
Не

6. Метод

Дискусия

- **Документирали ли сте предизвикателствата и потенциалните рискове и обмислили ли сте как ще се справите с тях?**
- **Обяснявате ли методите на изследване в плана на проекта по разбираем начин, като вземете предвид всяка дисциплинарна специфика?**

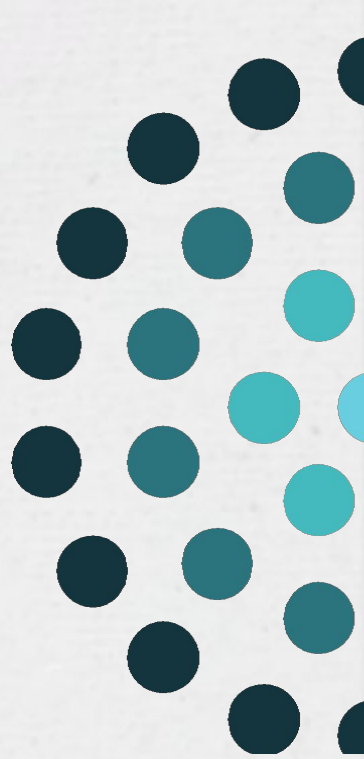

Обобщение 6: Метод

Гражданската наука е научен подход като всеки друг с ограничения, които трябва да бъдат взети предвид и контролирани. Той се отличава от другите, тъй като всички участници в проекта носят споделена отговорност за целостта на изследването.

Уникален аспект на проектите от гражданската наука е, че отговорността на научните резултати не се носи само и единствено от академичните изследователи.

В зависимост от дизайна на проекта, гражданите-изследователи участват значително в събирането и анализа на данни, както и в съобщаването на резултатите. както и в съобщаването на резултатите, което изисква внимателно планиране и размисъл върху методологичните ограничения и потенциалните отклонения.

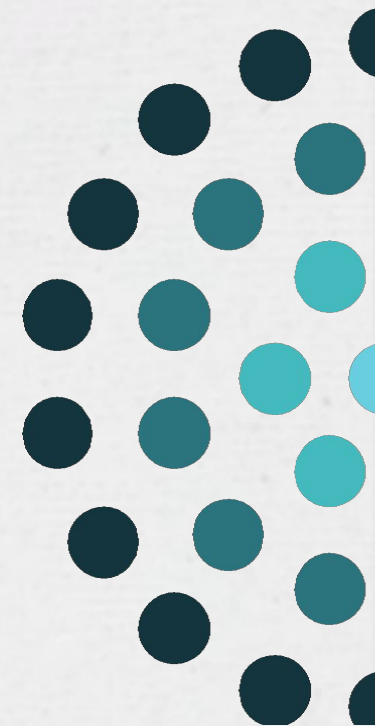

Имате ли План за управление на данни?

Да

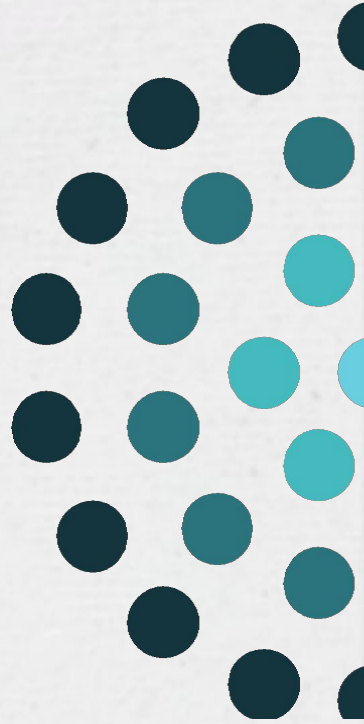
Не

7. Данни

Дискусия

- Всички участници били ли са информирани за процедурите, посочени в плана за управление на данните, преди началото на проекта?
- План за управление на данни (DMP) се създава в началото на проект. Целта му е ясно да дефинира как ще се обработват данните в целия проект. Това включва въпроси как се генерират данните, къде се съхраняват, кой има достъп и други подходящи подробности.

Събраните данни стават ли публично достъпни,
когато е възможно, освен ако не са ограничени от
политики за защита на данните?

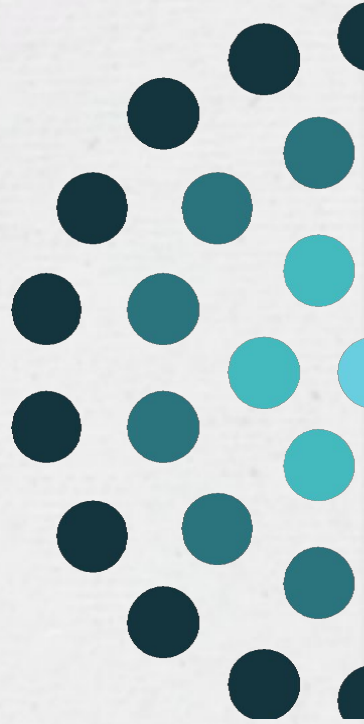
Да

Не

Дискусия

- **Всички участници информирани ли са за това кой „притежава“ данните и къде ще бъдат достъпни?**
- **Дали участниците са се съгласили и дали са подписали съответното споразумение?**
- **Данните и метаданните обработват ли се в съответствие с принципите FAIR и GDPR?**

Source: Go Fair: [Fair Principles](#)

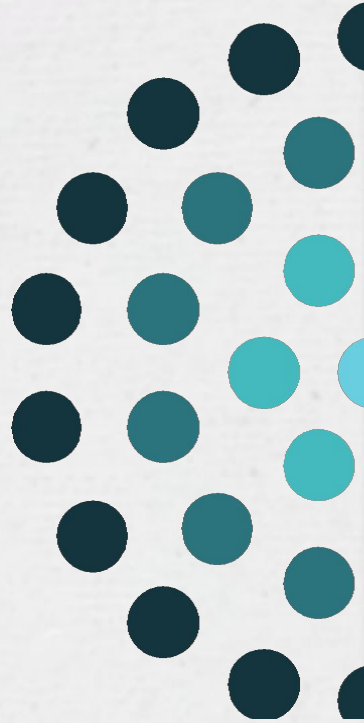
Обобщение 7: Данни

Тъй като данните в проектите за гражданска наука се генерират чрез процес на участие, управлението на данните и въпросът кой „притежава“ данните трябва да бъдат разгледани от самото начало на проекта.

Планът за управление на данни (DMP) е от съществено значение за документиране на целия жизнен цикъл на данните, от събирането до публикуването.

Прозрачността е в начина, по който данните се обработват и споделят, е от ключово значение за изграждането на доверие и гарантирането на повторната употреба на данните.

Гарантирането, че всички участници са информирани и са съгласни с практиките за управление на данни, е необходимо за спазване на правните и етични стандарти. Този подход не само поддържа научната почтеност, но също така насърчава откритостта и достъпността на резултатите от научните изследвания, като по този начин укрепва обмена между науката и обществото.

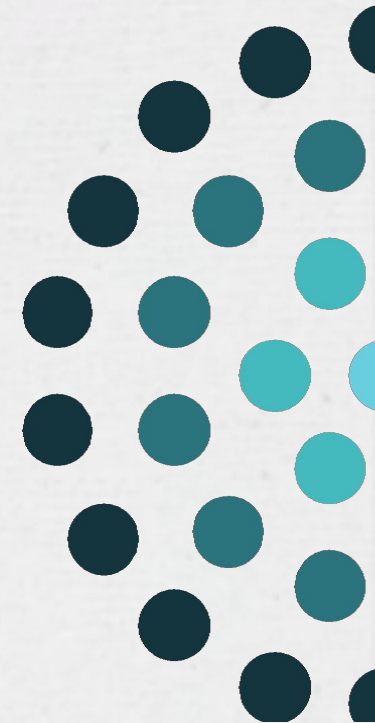

Имате ли *План за оценка* на вашия проект?

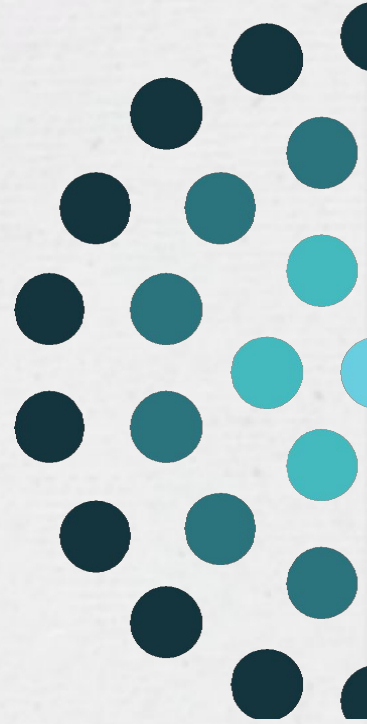
Да

Не

8. Оценка

Дискусия

- Каква е целта и въздействието на оценката?
- Как резултатите от оценката ще станат достъпни и полезни за бъдещи проекти?

Резултатите от оценката се използват за подобряване на бъдещи проекти и се предоставят на заинтересованите страни, доколкото е възможно. Оценката може да се извърши вътрешно в екипа на проекта или с помощта на външни експерти. Форматът на оценка варира от анкета до разширено проучване, в зависимост от капацитета на проекта и финансирането.

ДАНИИ ЗА ДОБРО
<https://data-for-good.bg/>

ЗА ДАНИИТЕ И ХОРАТА

28 ЯНУАРИ 2025
ВРАТИ: **19:00**
НАЧАЛО: **19:30**

данни
за
добро

8. Оценка

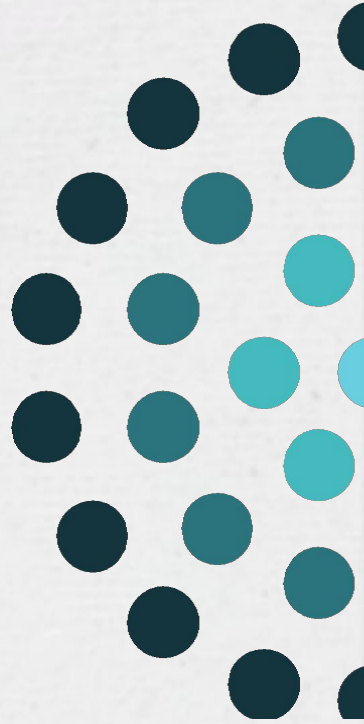
Включени ли са гражданите-изследователи и други заинтересовани страни в оценката?

Да

Не

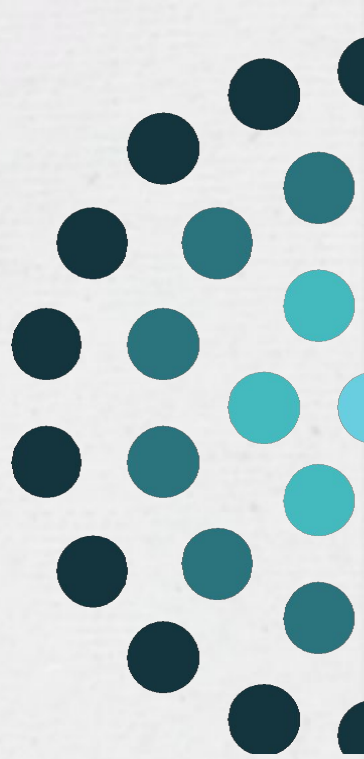
Дискусия

- **Каква е целта и въздействието на оценката?**
- **Как резултатите от оценката ще станат достъпни и полезни за бъдещи проекти?**

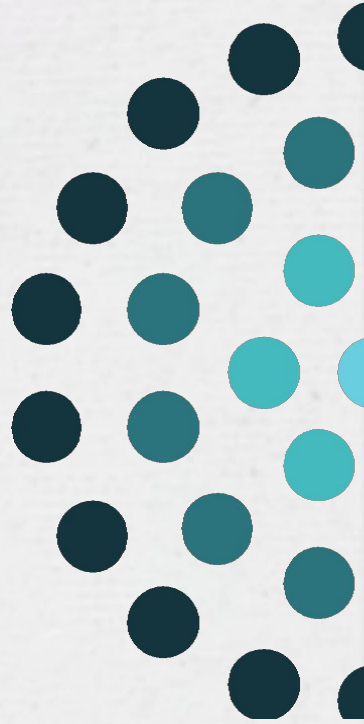
Дискусия

- **Участниците участват ли също в планирането на оценката, определянето на критерии за успех или разработването на инструменти за оценка (напр. анкети)?**
- **В каква роля могат да участват участниците в оценяването?**
- **Могат ли да допринесат за планиране на оценката, определяне на критерии за успех или разработване на инструменти за оценка (напр. анкети)?**

Обобщение 8: Оценка

Трябва да се създаде План за оценка за измерване на успеха и въздействието на проекта. Тази оценка обхваща различни аспекти, включително научни резултати, качество на данните, опит на участниците и по-широки социални въздействия. Оценяването на проектите за гражданска наука не само подобрява бъдещите инициативи, но също така укрепва гражданската наука като научен метод. Важно е в процеса на оценка да се включат граждани-и и други заинтересовани страни, за да се обхванат различни гледни точки и критерии за успех. Това води до по-всеобхватна оценка и укрепва общността на гражданската наука.

Прозрачни и документирани ли са всички форми на подкрепа, като финансова помощ и доброволческа работа?

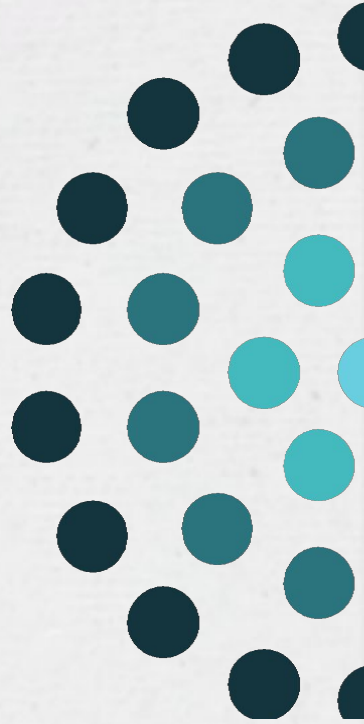
Да

Не

9. Подкрепа

Дискусия

- **Къде се вижда тази подкрепа? На уебсайта на проекта?**
- **Би ли било полезно да го признаем и на други места?**

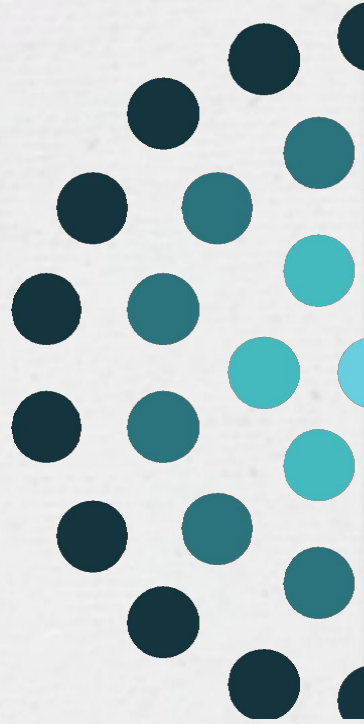

Обобщение 9: Подкрепа

Както при конвенционалните изследователски проекти, всички форми на подкрепа трябва да бъдат документирани прозрачно и в проектите за гражданска наука.

Това включва финансови вноски, доброволческа работа и предоставени ресурси.

Прозрачността в тази област повишава доверието в проекта и почтеността на сътрудничеството

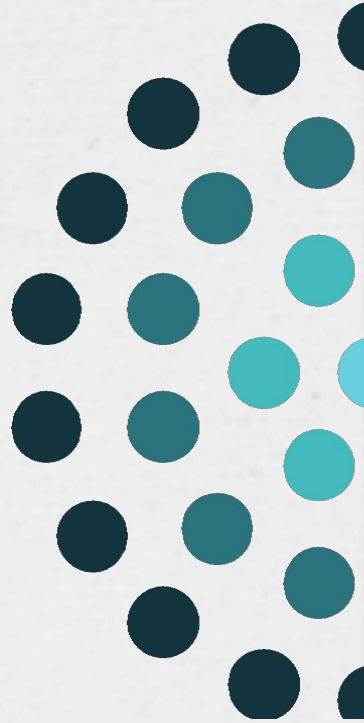

Имат ли признание и благодарност
гражданите-изследователи за участието им в
проекта?

Да

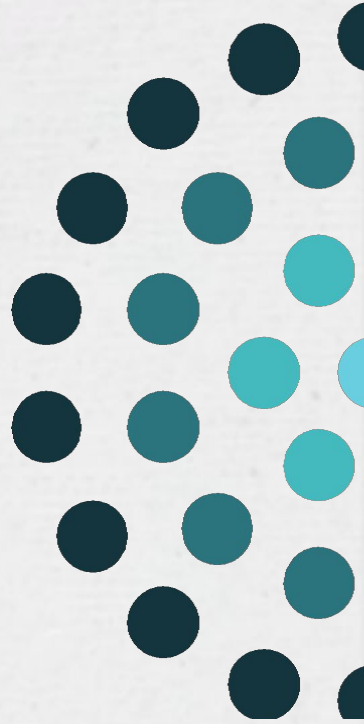
Не

10. Признание

Дискусия

- **Под каква форма се разпознават?**
- **Смята ли се за подходящо това признание както от вашата гледна точка, така и от гледната точка на гражданите-изследователи?**
- **Това признание оказва ли влияние върху бюджета и ако е така, включено ли е в бюджетния план?**

Информирани ли са гражданите -изследователи за
прогреса и резултатите на проекта?

Да

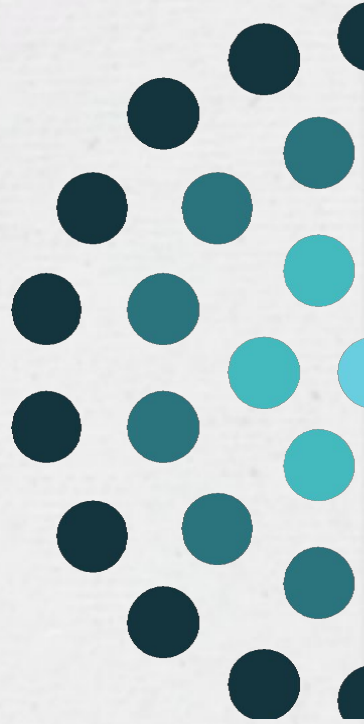
Не

10. Признание

Дискусия

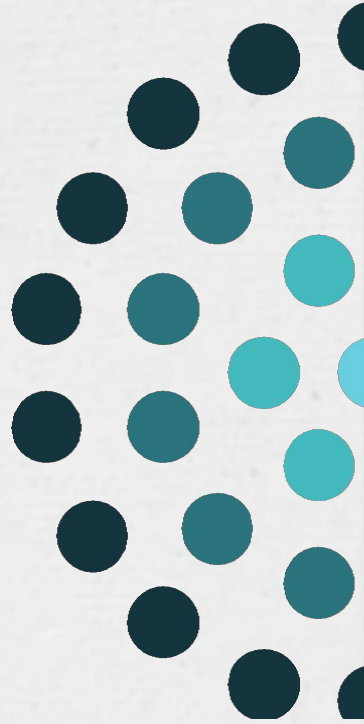
- Какви методи сте установили за информиране на участниците за напредъка на проекта?
- Как планирате да съобщите крайните резултати?
- Координирали ли сте тези комуникационни канали с участващите граждански учени?

Обобщение 10: Признание

В проектите за гражданска наука оценяването на приноса на гражданите изследователи е особено важно. От решаващо значение е да се признае тяхното участие по подходящ начин, независимо дали чрез съавторство, признания, сертификати, финансова компенсация, семинари или други събития.

Това признание трябва да съответства както на очакванията на гражданските учени, така и на наличните ресурси и трябва да бъде включено в бюджета, ако е приложимо.

REINFORCING

Теодора Гандова
orbit@openresearch.bg

